

Klaas van der Kamp <https://www.klaasvanderkamp.nl/>
Kampen 22 december 2020

Achterkant van verhalen

Hoe meer inzicht mensen krijgen in de verhalen, hoe meer besef ze krijgen van het leven zelf. Zo zou je de invalshoek kunnen samenvatten van het boek 'De achterkant van verhalen', dat Jos van Remundt heeft geschreven. Het is recent uitgebracht door uitgeverij Eburon. Het laat zien hoe je naar de verschillende verhalen in de Bijbel en de Koran kunt kijken.

Jos van Remundt heeft veel ervaring met de opleiding van aankomende docenten op de Pabo in Deventer. Dat merk je aan het boek dat hij heeft uitgebracht. Hij combineert praktische didactiek voor de docent met inhoudelijke godsdienstwetenschappelijke invalshoeken. Bij die brede invalshoek zorgt hij er voor, dat hij nooit saai wordt. De cursiefjes, kadertjes en vele foto's helpen dat te voorkomen.

Ook de stijl van schrijven van Jos van Remundt voorkomt verveling. Misschien dat academici de stijl wat associatief en toegepast vinden. De argeloze lezer blijft er door geconcentreerd. Jos kan in één paragraaf maar zo drie ongelijksoortige voorbeelden achter elkaar zetten: de Soemerische vruchtbaarheidsgodin, Tertullianus, en een poster die in 2015 werd uitgegeven in Egypte van twee lolly's. Dat laatste moet ik misschien even toelichten. De ene lolly is ingepakt. De andere niet. De onverpakte lolly trekt vliegen en ongedierte aan. De verpakte lolly heeft daar geen last van. De moraal is duidelijk. Vrouwen met een sluier (de ingepakte lolly) zijn beter af. Vrouwen zonder sluier (zonder verpakking) roepen het onheil over zichzelf af. De tekst springt ondertussen ontspannen door de tijd. Jos van Remundt maakt zijn punt door de plaatjes achter elkaar te zetten. Het Victoriaanse puritanisme in de huidige islamitische cultuur is historisch gezien geen gemeengoed. Vroeger dacht men ruimhartiger over de presentatie van vrouwen. De auteur wil in breder verband laten zien, dat achter alle verhalen in godsdiensten en levensbeschouwingen een idee schuilgaat. Als je de verschillende verhalen vergelijkt, ga je allerlei parallellen zien.

Het boek is speels opgezet. Je voelt je als lezer meegezogen door de illustratieve verhalen en de onverwachte wendingen. Gaandeweg weet de auteur je te overtuigen dat achter de overgeleverde verhalen van drie monotheïstische godsdiensten en achter de biografieën van mensen

gemeenschappelijke oriëntatiepunten te vinden zijn. Mensen hebben veel met elkaar gemeen, ondanks de etnische en culturele verschillen. Hij citeert dan ook in een eerste hoofdstuk het boek 'Verhalen verbinden' van A. van der Harst.

Kernervaringen

Jos van Remundt, van huis uit een rooms-katholieke theoloog, plaatst diverse kernervaringen van religies naast elkaar. Zo komen diverse verhalen aan de orde, zoals de opstanding van Christus, de bevrijding van de Joden uit de slavernij, de verlichting van Boeddha, de openbaring van Mohammed en de inzet van Martin Luther King tegen discriminatie. Ze hebben met elkaar gemeen dat ze iets laten zien van het menselijke verlangen naar verandering.

De auteur heeft jarenlang studenten begeleid aan de openbare PABO. Hij kreeg te maken met vrijgemaakte studenten, met moslimstudenten en met agnostici. Hij weet uit ervaring dat studenten verschillend reageren op zijn lesstof. Hij laat in zijn boek zien hoe een fundamentalistische analyse afwijkt van een orthodoxe, liberale en een vrijzinnige. Waar een fundamentalist de eigen traditie en waarheid vooropstelt zal een liberale religieuze de traditie als tijdgebonden zien en een vrijzinnige ruimte geven aan alle tradities. Jos steekt zijn sympathie voor een liberale interpretatie daarbij niet onder stoelen of banken.

Wie het leuk vindt om de eigen godsdienstwetenschappelijke achtergronden aan te scherpen, komt in het boek goed aan zijn trekken. De auteur plaatst bijvoorbeeld diverse geboorteverhalen van leiders naast elkaar. Hij citeert daarbij Søren Kierkegaard, de Deense filosoof, die zei dat het leven achterwaarts begrepen moet worden. Je kijkt terug en interpreteert het belang van een persoon door er een geboorteverhaal aan te koppelen wat past bij de latere ervaringen.

De lezer krijgt een heldere inleiding in de nieuwtestamentische bijbel, de joodse Tenach en de islamitische koran. De schrijver laat zien hoe de religieuze geschriften in elk van de tradities toegankelijk zijn gemaakt voor kinderen. Hij is goed geïnformeerd over zowel de klassieke kinderbijbels als de meest recente uitgaven van kinderen in zowel Nederland als de Verenigde Staten. Ook de Tenach voor kinderen en de koran voor kinderen komen aan de orde. Om een voorbeeld te geven van de koran: In 2004 kwam het boek 'Wij vertellen je het mooiste verhaal' op de markt. Farouk Achour heeft het geschreven, Senad Alic zorgde voor de illustraties. Natuurlijk is dat laatste spannend in een cultuur waarin men discussieert over de vraag of je levende wezens mag afbeelden. Achour zegt daarover: 'In de koran staat niet dat je levende wezens niet mag afbeelden. Maar er zijn geleerden die afbeeldingen afkeuren'.

Representatie en presentatie

Jos van Remundt gaat in op de manier waarop je als aankomend docent leerlingen gevoelig kunt maken voor verhalen. Hij maakt onderscheid tussen representatie en presentatie. Een voorbeeld van representatie: Een kind zit buiten in een oude pot te rommelen. Hij steekt zijn handen in de pot. Juf ziet dat en roept: 'Niet doen, Joost, dat is vies'. 'Waarom?', vraagt Joost. 'Dan word je ziek', zegt zijn juf. 'Waarom?' vraagt Joost weer. De juf begint een verhaal over vuil en ziektes.

Het kan ook anders: Juf had ook kunnen zeggen: 'Wat vind je zo mooi aan die beesten?' Joost: 'Ik vind dat als je heel goed naar zo'n kruipbeestje kijkt, dat het op een tank lijkt en zo'n vlieg op een helikopter'. Je krijgt dan een heel ander verhaal.

Een ander voorbeeld van representatie: De directeur van de school is plotseling overleden. Zomaar. Hij was nog geen zestig jaar. Joram vraagt: 'Hoe kan dat?' Meester wist dat hij een zwak hart had en legt Joram uit hoe een hart werkt. Joram vraagt door en zegt: 'Achmed zegt dat hij door Allah geroepen is. Roept Allah dan alleen mensen met een zwak hart?' Meester is even stil en zegt: 'Natuurlijk niet, want...'

De meester had het ook anders kunnen oppakken en kunnen vragen wie Allah is. En zo had het gesprek verder kunnen gaan over wie Allah is en wanneer mensen doodgaan.

Een reünie

Voor mij persoonlijk (Klaas van der Kamp) was het lezen van 'De achterkant van verhalen' een reünie met Jos van Remundt. Hij kwam in de jaren 2014 tot 2018 jaarlijks met een groep PABO-studenten van de algemene opleiding in Deventer naar Amersfoort om met mij als secretaris van de Raad van Kerken langs diverse gebedshuizen in Amersfoort te gaan. We deden een synagoge aan, een moskee, een orthodoxe kerk, een protestants gebedshuis. We aten onderweg een broodje bij het kantoor van de Raad. We spraken steevast met elkaar verder over de vraag naar de beleving van geloof. Wat gebeurt er als iemand in de moskee een gebed uitspreekt? Is dat anders dan wanneer iemand in een orthodoxe kerk een relikwie laat zien?

Doel van al die ontmoetingen was steeds weer: jonge mensen die verantwoordelijkheid gaan dragen in het basisonderwijs gevoeligheid helpen ontwikkelen voor levensbeschouwing. Het boek 'De achterkant van verhalen' is neerslag en instructie van hetzelfde verlangen: op een toegankelijke manier mensen toe te rusten, zodat ze als docent voor kunnen gaan bij kinderen en met respect en vragenderwijs doorvragen bij levensverhalen van anderen. Is dat niet het abc van tolerantie? Is dat niet uitgangspunt voor een samenleving waarin kraakbeen wordt aangereikt tussen verschillende bubbels van mensen? Bij het verdampen van de zuilen is daaraan grote behoefte.